

Blodige konflikter i Thailand

Stein Tønnesson

Siden 2001 har det vært opprør blant malaymuslimene i Sør-Thailand, med til sammen over fire tusen drepte. Siden 2008 har kambodsjsanske og thailandske soldater fem ganger vært i kamp om et grenseområde i det østlige Thailand, nær det kambodsjsanske templet Preah Vihear. Både soldater og sivile er blitt drept. Siden 2008 har det også vært voldelige oppgjør mellom gulskjorter, rødskjorter og regjeringsstyrker i hovedstaden Bangkok. Rødskjortenes nederlag i mai 2010 kostet nitti liv.

- **Hvorfor er det «smilende» turistlandet Thailand blitt så hjem søkt av konflikter?**
- **Hvem står mot hvem i konfliktene?**
- **Hva strides partene om i de ulike konfliktene?**

Opprør i sør

Grenseområdene mot Malaysia er bare en kort flyreise rett sørover fra Bangkok, men har liten plass i hovedstadens bevissthet. Befolkningen i de tre provinsene Narathivat, Yala, Pattani samt deler av Songkhla er i hovedsak malayer. De snakker malayisk, er muslimer og har mye kontakt med befolkningen på den andre siden av grensen. Flertallet i Thailand er thaibuddhister. Malaymuslimske aktivister holder oppe minnet om den gang Patani var et uavhengig rike, styrt av en mektig sultan. Noen av dem kjemper for nasjonal uavhengighet (egen stat) ved hjelp av bomber de legger i veikanten, ved å skyte på soldater og skolelærere og myrde dem som samarbeider med myndighetene.

Stein Tønnesson er seniorforsker ved Institutt for fredsforskning (PRIO).

ASEAN

Den sørøstasiatiske samarbeidsorganisasjonen ASEAN ble stiftet i 1967 med fem medlemmer: Filipinene, Indonesia, Malaysia, Singapore og Thailand. I 1984 sluttet Brunei seg til. Vietnam ble medlem i 1995, Laos og Myanmar (Burma) i 1997 og Kambodsja i 1999. Øst-Timor og Papua Ny Guinea sikter nå også mot medlemskap. Organisasjonens sekretariat ligger i Indonesias hovedstad Jakarta.

Sør-Thailand ligger ikke så langt fra turistområdene på vestkysten, de som ble rammet av tsunamien i 2004. Men i Sør-Thailand er det ingen turister. Bare soldater, politi, veisperringer – og en sivilbefolkning som lider under krigstilstanden. Trolig kan det bli fred i Sør-Thailand hvis malaymuslimene får samme grad av selvstyre som den indonesiske provinsen Aceh fikk gjennom fredsavtalen med den indonesiske regjeringen i 2005. Historisk sett utgjorde Aceh og Patani hvert sitt mektige sultanat på motsatte sider av Malakka-stredet fra 1600- til 1800-tallet. Men prinsippet om at Thailand er en enhetstat er fortsatt hellig i Bangkok. Det gir ikke rom for lokalt selvstyre

Strid om tempel

På en klippe nord i Kambodsja, nær Thailand, ligger tempelet Preah Vihear. Det er ett av de mange flotte

Sider ved konfliktenes Thailand

Blodige konflikter i Thailand

templene fra tida da Angkor-riket dominerte Sørøst-Asia. Minnet om Angkor er altoverskyggende i kambodsjanernes nasjonalbevissthet. Nasjonen har en tempelprofil i flagget sitt. Den internasjonale domstolen i Haag avgjorde i 1962 at Preah Vihear tilhører Kambodsja, men den enkleste atkomsten til tempelet er fra Thailand. I 2008 ga UNESCO Preah Vihear status (se tekstboks) som en del av verdensarven. Kambodsjanerne tok til å bygge vei dit for å åpne for turisme. Det satte Thailand seg imot. Begge land sendte soldater til grensen. Det kom til kamp både da og senere, med flere drepte, sist i februar 2011. Disse kampene er blitt en alvorlig trussel mot samholdet i den sørøstasiatiske samarbeidsorganisasjonen ASEAN, som har vært stolt av å ha unngått krig mellom sine medlemsland helt siden opprettelsen i 1967. Som ordfører i ASEAN har Indonesia fått i oppdrag av Sikkerhetsrådet i FN å løse flokene mellom Thailand og Kambodsja.

Gulskjorter og rødskjorter

Det thailandske demokratiet har aldri vært stabilt. Hver gang landet har fått en ny grunnlov og en demokratisk valgt regjering, har det ikke gått lenge før neste militærkupp. Det siste inntraff 19. september 2006, etter at partiet **Thai Rak Thai** (Thaier elsker thaier) hadde vunnet fire valg på rad. **Thaksin Shinawatra** ble da avsatt etter seks år ved makten.

Preah Vihear

Preah Vihear er et hinduisk tempel som ligger på en klippe i det nordlige Kambodsja, 140 kilometer nord for Angkor Vat og nær grensen til Thailand. Det ble bygd fra 900- til 1100-tallet ved et formidabelt utsiktspunkt. Thai- og khmerriker har vekslet om å kontrollere Preah Vihear opp gjennom historien. I 1962 avgjorde Den internasjonale folkerettsdomstolen i Haag at tempelet tilhører Kambodsja, skjønt den enkleste atkomstveien går gjennom en thailandsk nasjonalpark. Den 7. juli 2008 avgjorde FNs kulturorganisasjon UNESCO, etter søknad fra Kambodsja, at Preah Vihear skulle ha status som en del av verdensarven. Vedtaket skapte sterke protester i Thailand.

Thaksin har siden vært i eksil. Hvis han skulle våge å vende hjem, venter det nå en to års fengselsdom på ham. Den ble avsagt i 2008 for korrupsjon. Mye av striden de siste årene har stått mellom tilhengere og motstandere av Thaksin. **Gulskjortene** er arge motstandere. Deres organisasjon, **Folkealliansen for demokrati (PAD)**, ble stiftet for å slåss mot Thaksin. Dens ledere trodde de hadde nådd sitt mål med kuppet i 2006, men året etter ble det nyvalg, og Thaksins tilhengere vant igjen.

Da mobiliserte gulskjortene på nytt og bidro til å velte to Thaksin-vennlige regjeringer. De gule står sterkt i Bangkoks middelklasse og har utviklet en stadig mer utpreget **kraftpatriotisme**. Videre ønsker de at kongen skal utnevne store deler av nasjonalforsamlingen i stedet for at den skal være folkevalgt. De er misfornøyde også med dagens anti-Thaksin-regjering, som ledes av Abhisit Vejjajiva fra **Det demokratiske partiet**. Gulskjortene synes han er for tafatt.

Flertallet i folket har hele tiden støttet Thaksin. Etter kuppet i 2006 har de dannet et nytt parti etter at det gamle ble forbudt. At Abhisits regjering har støtte i nasjonalforsamlingen, skyldes at de parlamentarikerne som støtter Thaksin er blitt ekskludert. De er dømt til å holde seg borte fra all politikk i fem år.

Tegning: politicalcartoons.com

Blodige konflikter i Thailand

Tempelet Preah Vihear

Rødskjorte-bevegelsen (Den forente fronten for demokrati mot diktatur) ble organisert i 2006 som en reaksjon mot militærkuppet. Den kjemper for de fattiges rettigheter og for å gjeninnføre demokratiet. Mange i bevegelsen vil ha Thaksin tilbake. Rødskjortene står sterkt i det folkerike Nord- og Nordøst-Thailand og dessuten blant innflytterne i Bangkok.

Våren 2010 okkuperte de deler av Bangkok sentrum og krevde at det skulle utskrives nyvalg. En stund så det ut som de skulle inngå en avtale med Abhisits regjering, men så valgte de å kjempe videre istedenfor å skrive under. Det var en skjebnesvanger feil. Hæren gikk til frontalangrep den 19. mai og nedkjempet opprøret. Mange demonstranter ble drept. I nederlagets time satte de siste demonstrantene fyr på 27 sentrumsbygninger, som nå er under renovasjon. Alt i alt ble seks soldater og over 80 demonstranter og tilskuere drept under gatekampene i april og mai.

I 2011 demonstrerer både rødskjorter og gulskjorter hyppig i gatene igjen. De gule vil gå hardere på mot Kambodsja, mens de røde vil ha nyvalg. Lederne deres satt arrestert i ni måneder før de ble sluppet fri mot kausjon den 22. februar 2011.

Hva vil skje – tre muligheter

Hva kommer nå til å skje? Tre muligheter avtegner seg:

- Det blir nyvalg uten altfor mye juks. Thaksins tilhengere vinner igjen, danner ny regjering som sitter fram til neste krise.
- Det holdes nyvalg der myndighetene sørger for tilstrekkelig valgfusk til at Thaksins tilhengere ikke får flertall. Abhisit kan fortsette, eller det dannes en ny sentrum-høyre-regjering.
- Hæren tar makten i et kupp. Når regjeringen var så tøff i oppgjøret med rødskjortene våren 2010, var det blant annet fordi den skulle utnevne ny

øverstkommenderende for hæren samme høst. Det ble general Prayuth Chan-ocha. Da Thaksin satt med makten, prøvde han å plassere sine tilhengere på viktige kommandoposter, men de er siden blitt utrensket eller plassert på poster uten makt.

Henger konfliktene sammen?

Fredsforskere snakker om tre typer væpnede konflikter:

- Mellom stater
- Mellom en regjering og opprørere som kjemper for løsrivelse
- Mellom en regjering og opprørere som vil overta regjeringsmakten

Thailand har nå alle tre typer samtidig.

Konfliktene henger utvilsomt sammen. Når opprøret i sør for alvor grep om seg i 2001, etter at 1990-årene hadde vært ganske rolige, var det blant annet fordi Thaksin ville vise handlekraft. Han hadde ingen forståelse for forholdene i sør og trodde han kunne ordne opp ved å slå hardt ned på alle som skapte uro. Resultatet ble i stedet at han provoserte fram en kraftig opptrapping. Alt før Thaksin måtte gå av i 2006, modifiserte regjeringen sin politikk. Siden er politikken blitt ytterligere forbedret, men regjeringen går ikke langt nok i å komme malaymuslimene i møte.

Striden om Preah Vihear ville på sin side neppe blitt militarisert hvis det ikke hadde vært for gulskjortene. De demonstrerer hver gang de mener regjeringen er for ettergivende overfor Kambodsja. Demonstrantene har greid å hindre regjeringen i å drive normalt diplomati. Det spekuleres også om at kampene i februar 2011 kan ha vært framprovosert av krefter i hæren som ønsker å legge grunnlag for et framtidig kupp.

Hvorfor er Thailand så hjem søkt?

Hvorfor har Thailand så mange og arge konflikter? En grunnleggende årsak er de store økonomiske endringene som foregikk under Thailands kraftige økonomiske vekst

Martyrene i Kru Se og Tak Bai

Moskéruinen Kru Se i Pattani-provinsen i Sør-Thailand er det viktigste minnestedet fra Patani-sultanatet, som hadde sin storhetstid på 1600–1700-tallet. Det var derfor ingen tilfeldighet at en gruppe på 32 væpnede malaymuslimske opprørere søkte tilflukt her den 28. april 2004, etter å ha stjålet skytevåpen fra et lager. De ble beleiret av thailandske militærstyrker i sju timer og dernest skutt alle som én i en massakre inne i moskeen.

Skytedramaet i Kru Se bidro til en opptrapping av konflikten i Sør-Thailand utover 2000-tallet. Det samme gjorde en tragedie i Tak Bai seinere samme år. Der døde 78 menn av kvelning etter å ha blitt stappet inn i en militær lastebil.

Blodige konflikter i Thailand

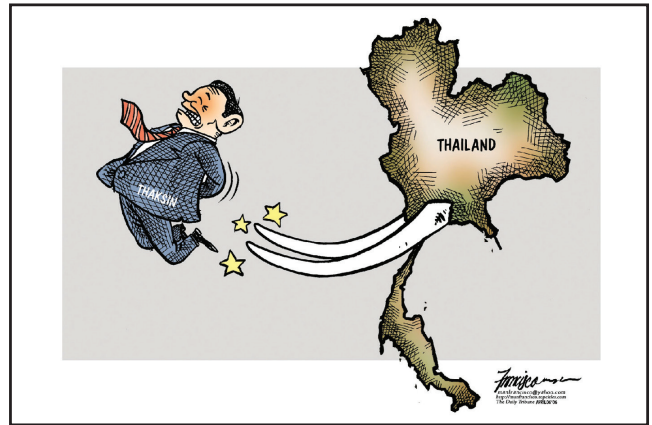
i 1980- og 1990-årene og som fortsatte på 2000-tallet etter et avbrudd under Asiakrisen 1997–98. Veksten skapte nye store formuer, ikke minst i tele- og IT-industrien. Både Thaksin og gulskjortenes leder Sondhi Limthongkul er «oppkomlinger» som tjente seg rike i denne perioden og utfordret den gamle makteliten. For å bli rik i Thailand er det viktig å ha innflytelse over politiske beslutninger. Å vinne en statlig konsesjon er nøkkelen til enorme inntekter. Som statsminister ble Thaksin enda fortere rik enn tidligere. Samtidig ble han stadig mer folkelig, stadig rødere etter hvert som han kom på kant med de mektige kretsene rundt kongehuset og gammelgeneral Prem Tinsulanondo (1920–). Thaksin fridde til folkemassene og fikk overført store ressurser til landsbygda gjennom dristige og omstridte reformer. Gulskjorteleider Sondhi, som opprinnelig hadde vært en av Thaksins busser, valgte i stedet å satse på en patriotisk lojalitet til kongehus og hær.

Nesten som områdene i nord og øst var også de malaymuslimske områdene i sør blitt hengende etter i utviklingen, ikke minst i forhold til de thaibuddhistiske turiststedene ved kysten. Men toneangivende malaymuslimer ønsket seg ikke noen invasjon av lettkledde turister. De kjempet i stedet for å skjermes sin gamle kultur.

Konfliktene i Thailand er blitt en blanding av maktkamp mellom elitegrupper, strid mellom by og land, mellom fattig og rik, røde og gule, malayer og thaier. Det finnes også dem som mener at det hele dreier seg om arvefølgen etter den gamle kongen når han dør. Han blir snart 84 år, og kronprinsen er langt fra like avholdt som ham.

Thaksin Shinawatra

Thaksin Shinawatra (1949–) er en thailandsk milliardær, politiker og tidligere politimann. Han tjente seg søkkrik på telekommunikasjoner på 1980- og 90-tallet, da han stiftet partiet Thai Rak Thai (Thaier elsker thaier). Han og hans støttespillere vant samtlige valg fra 2001 til 2007, og Thaksin fungerte som statsminister fra 2001 til 2006. Da ble han avsatt i et militærkupp, mens han oppholdt seg i utlandet. I 2008 ble han dømt til to års fengsel for korrupsjon og har siden reist fra land til land. Under rødskjortenes demonstrasjoner i 2010 regnet mange med at Thaksin bidro med råd og penger fra utlandet. Kongehuset i Thailand skal være sterkt opptatt av at han aldri må få komme tilbake til makten.

Tegning: politicalcartoons.com

Thailandisering av Kina?

Kina har et nærmere forhold til Thailand enn til kanskje noe annet land i Sørøst-Asia. Mange thaier, også sentrale politikere, er helt eller delvis av kinesisk herkomst og er stolte av det. Thailand kan ses som et lite Kina der kommunistene aldri vant skikkelig fram fordi kongen og hæren sto for sterkt. Kan de politiske kampene i Thailand bære varsel om liknende konflikter i Kina?

Også i Kina er det språklige og religiøse minoriteter som føler seg overkjørt av sentralregjeringen, særlig tibetanerne og de muslimske uigurene.

Også Kina har uløste grensespørsmål – med India og Nepal, om Taiwan og om øyer og havgrenser i farvannet ved Japan, Filippinene, Malaysia og Vietnam. Særlig grense-striden med India kan bli farlig.

Også Kina har en eksplosiv ulikhet mellom regioner og samfunnsgrupper.

Også Kinas kommunistiske parti er blitt delt i to fraksjoner, én som vil at staten skal hjelpe de fattige og overføre ressurser til landsbygda (slik som Thaksin), og en annen som vil stimulere de mest konkurransedyktige delene av næringslivet for å sikre fortsatt økonomisk vekst. Foreløpig deler fraksjonene makten seg imellom. Én får president og én får statsminister. Hvis det blir åpen strid i toppen, kan det kanskje skje en «thailandisering» av Kina istedenfor den «singaporiseringen» som mange kinesere håper på. Singapore har lenge vært et halvdemokratisk land der det holdes hemmelige valg med flere uavhengige partilister, men hvor Folkets aksjonsparti (People's Action Party) likevel alltid har full kontroll.

Blodige konflikter i Thailand

Kong Bhumibol Adulyadej

Thailand er et av de få landene i verden der kongehuset fortsatt har betydelig politisk makt selv om landet har en demokratisk grunnlov. Kong Bhumibol Adulyadej (f. 1927) har vært statsoverhode helt siden 9. juni 1946. I hans tid har Thailand hatt 15 militærkupp og 16 grunnlover.

Tidligere kunne han opptre som en nøytral overdommer når det var konflikt mellom ulike politiske ledere. Han kalte dem inn på teppet og formante dem til samarbeid. Denne nøytrale rollen ble undergravd da kongehuset kom i stadig sterkere konflikt med statsminister Thaksin Shinawatra på begynnelsen av 2000-tallet. I 2010 sto det klart for alle at kongehuset sto på regjeringens side i striden med rødskjortene.

Rødskjortebevegelsens ledere står i fare for å bli dømt for majestetsfornærmelse, en forbrytelse som kan straffes med opptil 15 års fengsel. Dyrkingen av kongen har tiltatt de siste årene. På flyplassen i Bangkok blir de som står i passkø, vist en video der en skolegutt spør læreren sin hva som får kongen til å gjøre så mye godt for folket. Han finner riktig svar: Kongen elsker folket. Det er en kjærlighet som i stor grad fortsatt blir gjengjeldt. Det er ikke like sikkert at folkets kjærlighet vil omfatte hans etterfølger.

Soraya Jamjuree (foto)

Soraya Jamjuree er malaymuslim og lærer i mediefag ved Prince of Songkla-universitetet i Hat Yai i Sør-Thailand. Like etter massakren i Kru Se i 2004 gikk hun sammen med flere andre kvinner om å oppsøke familiene til dem som var blitt drept. De fant at det de etterlatte trengte mest, var hjelp til å skaffe barna utdanning. Med hjelp fra en innflytelsesrik senator i Bangkok skaffet de stipender.

I samarbeid med Friedrich Ebert Stiftung i Berlin har kvinnegruppen senere utgitt en bildebok med tekst på thai og engelsk om voldsopfrene syn på verden: *Through Our Eyes* (Med våre øyne). Dessuten har hun lært bort intervjueteknikk til kvinner i voldsramte familier. Seks av dem – fem malaymuslimer og én thaibuddhist – har intervjuet 125 andre kvinner, som har fortalt sine historier i et radioprogram i 125 episoder. I væpnede opprør spiller ofte martyrenes familie en særlig rolle. De skal hate dem som drepte deres menn, og avgi nye ungdommer til kampen. Hvis familiene får nye muligheter gjennom innsats fra grupper organisert på tvers av konfliktens skillelinjer, kan det kanskje stanse voldsspiralen.

Spørsmål og arbeidsoppgaver

1. Hva er Preah Vihear?
2. Hva var Patani?
3. Hva er ASEAN?
4. Hvorfor er det så sterke bånd mellom Thailand og Kina?
5. Hvor står henholdsvis rødskjortene og gulskjortene sterkest – sosialt og geografisk?
6. Gjør greie for grunner til at Thaksin har folkeflertallet i ryggen.
7. Hva mener forfatteren med at «Thailand har alle tre typer av væpnede konflikter samtidig»?
8. Diskuter hva som menes med at «Thailand kan ses som et lite Kina der kommunistene aldri vant skikkelig fram».
9. Gjør greie for hvem som er parter i de tre konfliktene som Thailand befinner seg i.
10. Hva går de tre ulike konfliktene ut på.
11. Sammenlikne den norske og den thailandske kongemaktens stilling. Hvem har størst politisk betydning?
12. Hvordan mener forfatteren at de tre konfliktene henger sammen?
13. Diskuter om de politiske kampene i Thailand kan være varsel om liknende kamper i Kina?
14. Hva er det sentrale innholdet i Soraya Jamjurees måte å løse konflikter på?
15. Diskuter verdien av denne formen for konfliktløsning.

Foto Stein Tønnesson